

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΕΝΙΑΙΑΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΕΚΘΕΣΗ-ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ ΜΕ ΤΡΑΠΕΖΑ ΘΕΜΑΤΩΝ (20256) : Γλώσσα

Κείμενο 1

[Η Γλώσσα κινδυνεύει;]

Το κείμενο που ακολουθεί προέρχεται από το προσωπικό του ιστολόγιο του Ν. Σαραντάκου: Οι λέξεις έχουν τη δική τους ιστορία. <https://sarantakos.wordpress.com/2020/12/17>.

Προσωπικά δεν νομίζω ότι η γλώσσα αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα βρίσκεται σε παρακμή, ότι απειλείται, ότι κινδυνεύει, ότι κοντεύει να εξαφανιστεί, ότι θα πάθει αφελληνισμό. Αντίθετα, θα έλεγα ότι αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα έχουμε παραγωγή συγκροτημένου λόγου, περισσότερη από οποιαδήποτε άλλη εποχή από τότε που μιλιέται η ελληνική γλώσσα. Αν δούμε, για παράδειγμα, πόσες εφημερίδες κυκλοφορούν σήμερα και πόσες το 1960, πόσοι ραδιοφωνικοί σταθμοί, τηλεοπτικά κανάλια, ιστολόγια, θα συμπεράνουμε ότι η σημερινή ποσότητα λόγου είναι συντριπτικά μεγαλύτερη – και μιλάμε για συγκροτημένο λόγο. Αλλά, βέβαια, όταν είναι πολλαπλάσια η παραγωγή λόγου, πολλαπλάσια θα είναι και τα «γλωσσικά λάθη» των ομιλητών, ιδίως στον προφορικό λόγο που κυριαρχεί σήμερα με το ραδιόφωνο και την τηλεόραση. [...]

Όσο για τα ξένα δάνεια, δεν αρνούμαι την ανάγκη να υπάρχουν και ελληνικοί όροι, που θα χρησιμοποιούνται παράλληλα και σε άλλα επίπεδα ύφους. Έχουμε τον υπολογιστή, αλλά σε διάφορα συμφραζόμενα λέμε και κομπιούτερ. Δεν θα εξαφανίσει ο ένας όρος τον άλλον και η συνύπαρξή τους πλουτίζει τη γλώσσα. Δεν θα επιδιώξω σε όλες τις περιπτώσεις το μεταφραστικό δάνειο -καλό είναι και το άμεσο δάνειο, ιδίως αν το συμμορφώσουμε στο τυπικό της ελληνικής. Άλλωστε, κι εγώ κατά καιρούς υιοθετώ ή προτείνω εξελληνισμούς -όταν όμως άρχισα να υποστηρίζω και να πλασάρω την πρόταση «δρόνος» για την απόδοση του drone δεν χρέωσα τεμπελιά, αμεριμνησία ή εθνική ανευθυνότητα σε όσους επέμεναν στο drone ή στο ντρόουν.

Θα πει κανείς ότι το Διαδίκτυο έχει φέρει την αγγλική σε απολύτως προνομαϊκή, πανίσχυρη θέση - κι έτσι είναι εύκολο να διαδίδονται όχι μόνο ξένα δάνεια, αλλά και αγγλισμοί. Η εξέλιξη αυτή υπάρχει, αλλά δεν βλέπω πώς μπορεί να την αντιπαλέψει κανείς. Και, από την άλλη πλευρά, στην ψηφιακή εποχή η τεχνολογία έχει προσφέρει μεγάλη βοήθεια στην ελληνική γλώσσα, καθώς έδωσε τη δυνατότητα να δημιουργηθούν πολλοί νέοι γλωσσικοί πόροι και να γίνουν κοινό κτήμα των πολλών. Πράγματι, η Ελληνική, όπως και πολλές ευρωπαϊκές γλώσσες ανάλογου αριθμού ομιλητών, έχουν πολλαπλάσιους γλωσσικούς πόρους από αφρικανικές ή ασιατικές γλώσσες που μιλιούνται από πολύ περισσότερους φυσικούς ομιλητές.

Πάντως αυτό δεν συνιστά θανάσιμη απειλή. Κατά τη γνώμη μου ο μόνος τρόπος, για να απειληθεί με εξαφάνιση η ελληνική γλώσσα, είναι να πάψουν να υπάρχουν ομιλητές της· όσοι θέλουν να εξασφαλίσουν το μέλλον της γλώσσας, ας προσπαθήσουν να θεραπεύσουν τις αιτίες που οδηγούν σε δημογραφικό¹ μαρασμό τη χώρα.

Κείμενο 2

[Η Αγνώριστη]

Το ποίημα είναι του Διονύσιου Σολωμού: Αντλήθηκε από τον ιστότοπο του Κέντρου της Ελληνικής Γλώσσας. Δίνεται σε απόσπασμα για τις ανάγκες της εξέτασης.

Ποια είναι τούτη
που κατεβαίνει
ασπροεντυμένη
οχ το βουνό;

Τώρα που τούτη
η κόρη φαίνεται
το χόρτο γένεται
άνθι απαλό·

κ' ευθύς ανοίγει
τα ωραία του κάλλη
και το κεφάλι
συχνοκουνεί·

κ' ερωτεμένο
να μη το αφήση,
να το πατήση,
παρακαλεί.

Κόκκινα κι όμορφα
έχει τα χείλα
ωσάν τα φύλλα
της ροδαριάς,

όταν χαράζη,
και η αυγούλα
λεπτή βροχούλα
στέρνει δροσιάς. [...]

Ποια είναι τούτη
που κατεβαίνει
ασπροντυμένη
οχ τὸ βουνό;

¹ Δημογραφικός: αυτός που σχετίζεται με την εξέλιξη του πληθυσμού σε μια χώρα.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ 1 (ΤΘ)

1^ο υποερώτημα

Να αποδώσεις συνοπτικά σε μια παράγραφο 60-70 λέξεων τις απόψεις του Ν. Σαραντάκου σχετικά με την καλλιέργεια και την ποιότητα του ελληνικού λόγου σήμερα, όπως αποτυπώνονται στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας επιλέγει, ανάμεσα σε άλλους, ως τρόπους οργάνωσης του λόγου του νοηματικά την αντίθεση και τα παραδείγματα. Να εντοπίσεις τα σχετικά χωρία (μονάδες 6) και να δικαιολογήσεις με συντομία τις παραπάνω επιλογές (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα

Να βρεις – επισημαίνοντας από ένα σχετικό χωρίο - τρία διαφορετικά ρηματικά πρόσωπα τα οποία χρησιμοποιούνται στο Κείμενο 1 (μονάδες 6). Τι επιτυγχάνεται με την αξιοποίηση καθενός (μονάδες 9);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2

Ο Ν. Σαραντάκος στο Κείμενο 1 διατυπώνει την άποψη πως «ο μόνος τρόπος, για να απειληθεί με εξαφάνιση η ελληνική γλώσσα, είναι να πάψουν να υπάρχουν ομιλητές της». Πολλοί, όμως, είναι εκείνοι που διαφωνούν υποστηρίζοντας ότι η γλώσσα μας κινδυνεύει να χαθεί. Σε ένα άρθρο που προορίζεται να δημοσιευτεί στη σχολική σας εφημερίδα να αναφέρετε τα αίτια της γλωσσικής κρίσης αλλά και πιθανούς τρόπους αντιμετώπισής της.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3

Ποια η λειτουργία του ερωτήματος στην πρώτη και τελευταία στροφή του ποιήματος; Γιατί επαναλαμβάνεται;

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (ΤΘ)

Ποια είναι η συναισθηματική κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου, όταν βλέπει μπροστά του τη νεαρή γυναίκα; Ως ένας νέος / μια νέα που ζει έναν αιώνα περίπου μετά από τον χρόνο που δημιουργήθηκε το ποίημα, θεωρείς ότι ο έρωτας μπορεί να προκαλέσει παρόμοιες αντιδράσεις στην ψυχή σου ή όχι και γιατί; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 120 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15